

ΤΙ ΕΠΙΝΕΤΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΜΟΝΗΝ ΤΗΣ ΕΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙ ΚΡΙΣΙΜΟΥ ΜΑΧΗΣ

«Ηλίοτ» 46 2 186 1939

Εύρισκόμεθα — ως θά ένθυμηται ὁ ἀναγνώστης — εἰς τὰς παραμονάς, ἢ ἀκριβέστερον εἰς τὴν παραμονὴν τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης. Οἱ Πέρσαι, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ἰππίου, ἔχουν ἤδη διέλθει δι' ἀπλῆς κωπηλασίας εἰς τὴν ἀντίπεραν τῆς Ἑρετρίας θύγην, ἢ δὲ προσόρμησις ὑπῆρξεν εὐχερὴς καὶ ἀκινδυνος ἰδίως διὰ τὴν ἀποβίβασιν τοῦ σπουδαίου ἱππικοῦ του, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ κακὸς ἐκεῖνος Ἀθηναῖος προδότης Ἰππίας ἐστήριζε τὰς μεγαλτέρας ἐλπίδας του. Καὶ ἐστρατοπέδευσαν... προσωρινῶς, ἔτοιμοι νὰ κατακλύσουν τὴν Ἀττικὴν.

Εἰς τὰς Ἀθῆνας, ὡς εἴδομεν, τρεῖς ἐπιφανεῖς φυσιογνωμαί δεσπόζουσιν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. Ὁ Ἀριστείδης, ὁ Δίκαιος, ὁ ἐντίμος πολίτης, ὅστις ὁμῶς ἐφοβεῖτο τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἀγορᾶς, τὴν ἐξόρμησιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τὰς ἀπὸ θαλάσσης ἰδίως ἐπιχειρήσεις, ἀντιτιθέμενος ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἰδρυσιν μεγάλου ἐπίνειου τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς. Αὐτὰ ὅλα ἦσαν πολὺ φυσικά, ἐφ' ὅσον ὁ μέχρι πτωχείας καὶ στερήσεων ἀριστοκράτης αὐτὸς ἡγεῖτο τῆς πατρίας τῶν εὐπατριδῶν, τῶν ὁποίων καὶ συνώψιζε τὰ ἰδανικά τῆς πατριάρχικης «κλειστῆς» οἰκονομίας. Ἀκόμη φυσικώτερον, εἶνε τὸ ὅτι ὅπως ἡ ὅλη πατρία του, οὕτω καὶ αὐτὸς, ἦτο «εἰρηνόφιλος». Ἐκαμεν δὲ, ἡδύνατο — ἐντὸς πλαισίου τιμωρίας πάντοτε καὶ ἀγνῶν πολιτικῶν ἡθῶν — διὰ νὰ ἀποτρέψῃ τὰς Ἀθῆνας ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναμειχθῶν εἰς τὰ ἰωνικά πράγματα, καὶ ἰδίως εἰς τὴν μεγάλην Ἰωνικὴν Ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ τώρα, ὅτε δὲν μένει πλέον ἀμφιβολία περὶ τῶν πεπωμένων τῆς πατρίδος του, ὁ Δίκαιος ὄχι μόνον δὲν κυλίστα εἰς τὸν θόρβον τῆς προδοσίας, ἀλλὰ καὶ παύει νὰ ἀντιδρᾷ κατὰ τοῦ ἀναποτρέπτου πλέον πολέμου καὶ τοὺς παράγοντας τῆς πατρίας του μεταπίθῃ.

Εἴδομεν ἐπίσης καὶ τὰ χαρακτηριστικά τῆς δευτέρας ἐκείνης μεγάλης φυσιογνωμίας, τοῦ Θεμιστοκλέους, εὐπατρίδου καὶ αὐτοῦ ἀλλὰ ἡγούμενου τῶν λαϊκῶν στρωμάτων, ἰδίως ὁμῶς τῆς μεσαίας τάξεως, τῆς ὁποίας καὶ ἐνστερνίζεται τὰ τολμηρὰ ἰδανικά, μετὰ τὴν παράφορον μάλιστα ὁρμὴν ποὺ τὸν χαρακτηρίζει, καὶ μετὰ ἐπινοήσεις, ὡς θά ἴδωμεν, τόσοσιν παρατόλμους, δι' ὧν ἐσώθησαν μὲν ἡ Ἑλλάς, ὁ Ἑλληνισμός καὶ γενικώτερον ὁ «Εὐρωπαϊσμός», ἀλλ' αἱ ὁποῖαι, θά ἐπιβῶν πάντας, χωρὶς οὐδεὶς νὰ δύναται νὰ μεταπίσῃ ὅτι ὁ μέγας ἐκεῖνος τολμηρὸς ἦτο... «προδότης», ἀπεχθέστερος ἰσως καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Ἐφιάλτου.

Ἀλλὰ ἡ μεγάλη στιγμή τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πολιτικοῦ νοῦ, δὲν εἶχε σημαίνει ἀκόμη. Εὐτυχῶς δέ, διότι, τύχῃ ἀγαθῇ ἐπρόκειτο τὰς Ἀθῆνας μετὰ τὴν μεγάλην φυσιογνωμίαν, δυνάμεν νὰ παῖξῃ τὸν ρόλον τοῦ «ταμπλῶν», μεταξὺ τῶν δύο ἀκροτήτων. Πρόκειται περὶ τοῦ Μιλτιάδου. Τὸ δράμα τῆς ζωῆς τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀνδρός θ' ἀπασχολήσῃ εἰς προσεχὲς τεῦχος τὴν σελίδα περὶ τῶν ἱστορικῶν Φυσιογνωμιῶν.

Ἄς ἔχωμεν πρὸς τὸ παρὸν ὑπ' ὀφιν μας, ὅτι ὁ παλαιὸς αὐτὸς Ἀθηναῖος, λησμονημένος ἐντελὼς ἀπὸ τοὺς συμπολίτας του, κατέπλευσε μίαν ἡμέραν εἰς τὸ Φάληρον, μετὰ ἰδιόκτητα πολεμικά πλοία, μετὰ ἰδίους πολεμιστάς, μετὰ θησαυρούς, καὶ μετὰ μίαν θαλίαν, περὶ τῆς ὁποίας τὸ «κουτσομπολιό» τοῦ καιροῦ διέδωκεν ὅτι ἦτο... παλλακίς του, ἐνῶ πράγματι, ἡ ἡγεμονὶς αὐτῆς τῆς Θράκης, ἦτο σύζυγος τοῦ Ἡδῆ μεσσηλικὸς «πρίγκηπος» — συζύγου.

Καὶ ἐδῶ ἐπίσης ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ μὴ κινήσῃ διόλου τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Ἀθηναίων ὁ λησμονημένος αὐτὸς ποὺ κατέφθινεν εἰς τὴν γενέτειράν του ἐν πλήρει πολεμικῇ ἐξαρτύσει. Δὲν συντρέχει δὲ λόγος οὐδεὶς, νὰ χαρακτηρίζωνται ὡς συμβαίνει ὡς «μικροτήτες», αἱ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων διατυπωθεῖσαι κατηγορίαι, συκοφαντίαι, ὡς καὶ αἱ σχετικαὶ δίκαι πού ἐπηκολούθησαν καὶ τῶν ὁποίων θά ἴδωμεν ἀλλοῦ τὰς λεπτομερείας. Ἦσαν πάρα πολὺ φυσικά ὅλα αὐτά, ὅσον φυσικὸς ἦτο καὶ ὁ τοιοῦτου εἵδους κατάπλους τοῦ ἀνδρός, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Θράκης ἀπὸ τοὺς Πέρσας. Ἀλλὰ ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίσθινον ὅτι ὁ «γεωφερόμενος» αὐτὸς δὲν ἐρχεται ὡς κατὰ τῆς οὐδὲ ὡς ἐπιδοῦς τύραννος, τὰ θέλματα καὶ αἱ ἐλπίδες ἐστράφησαν πρὸς τὸν Μιλτιάδην, τῶσαν ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως — προκειμένου νὰ συγκεντρώσῃ εἰς τὰς κρίσεις ἐκεῖνας στιγμὰς, ἀκομμάτως πλέον τὰς δύο πατρίας — ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως πολεμικῆς — προκειμένου περὶ στρατιωτικοῦ ἐμπεδίου, καθ' ἣν μάλιστα στιγμήν ἡ στρατιωτικὴ ἀνάγκη τοῦ Ἀστεως ὑπέφερεν, ἐφ' ὅσον αἱ λαοκρατικαὶ ἀκρότητες ἀνέθετον εἰς τὴν... τύχην τὴν φροντίδα τῆς στραταρχίας.

Ὅπως λοιπὸν αἱ περιστάσεις ἀνέδειξαν ὡς «θεόσταλτον», πράγματι, τὸν Μιλτιάδην. Εἰς αὐτὸν προφανέστατα ὀφείλονται καὶ τὰ πρῶτα μέτρα πρὸς ψυχραῖον ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως.

Οἱ Ἀθηναῖοι στέλλουσιν εἰς Σπάρτην ὄχι πλέον ἀργοκίνητον πρεσβείαν, ἀλλὰ ἕνα δρομέα, τὸν ἡμεροδρόμον Φειδιππίδην («ἡμεροδρόμος» ὡς γνωστὸν, ἦτο ὁ δυνάμενος νὰ τρέξῃ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας).

Ἐγενήθη κάποτε ζήτημα, ἐπὶ τοῦ διατὶ δὲν ἐστεύαν ἱππέα. Φαίνεται ὁπερβολικά τὰ περίσσια καὶ εὐθηναὶ αἱ κρίσεις, περὶ τοῦ ὅτι οὐδεὶς τῶν εὐπατριδῶν ἤθελε νὰ θυσίῃ τὸν ἵππον του. Τὸ θέβαιον εἶνε ὅτι, δικαίως θά ἴδωμεν, οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον περισσοτέραν ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς κινήμας τοῦ ταχυδρόμου τῶν ἡ εἰς τὴν ταχύτητα οἰουδήποτε ἀλόγου. Ὁ Φειδιππίδης τρέχει εἰς τὴν Σπάρτην, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτεραν ἀποστολὴν βοήθειας. Ὡς γνωρίζομεν, οἱ Ἀθηναῖοι πρὸ τοῦ ἐπερχομένου κινδύνου, εἶχον ἤδη συνάψει συμμαχίαν μετὰ τὴν Σπάρτην, ὑπὸ σκληροῦς μάλας δόρους. Ἀλλὰ ἐγνώριζον καλὰ τοὺς ἀπελπιστικῶς τοπικιστάς Σπαρτιάτας, καὶ εἶχον τὴν δευδερκειαν νὰ μὴ ἀ-

ναμείνουν τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἡμεροδρόμου, ἀλλὰ νὰ λάθουν τὸ ταχύτερον τὰ μέτρα τῶν, ἀσχετῶς τοῦ ποῖαν καὶ ποσὴν βοήθειαν θά ἐστεύουν οἱ Σπαρτιάται. Ἀλλὰ ἡ στρατηγικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Μιλτιάδου ἀνεφάνη εἰς τὸ ὅτι αὐτὸς ἐπέισε πρῶτον τοὺς στρατηγούς οἱ ὁποῖοι πάλιν ἐπέισαν τὸν ἄνθρωπον, νὰ μὴ ἀναμείνουν μετὰ ἐσταυρωμένης τὰς χεῖρας τὸν ἐχθρὸν νὰ φθάσῃ εἰς τὸν περίβολον τῆς πόλεως — ὅπως εἶχε προδικάσει ὁ Ἰππίας — ἀλλὰ νὰ ἐκκινήσουν τὴν πόλεωσιν οἱ μάχιμοι, ὅπως ἀναμετρηθῶν μετὰ τοὺς ἐπιδρομείς ὅσον τὸ δυνατόν μακρὰν τῆς πόλεως. Βεβαίως, τὸ Ἄστυ δὲν ἡδύνατο νὰ παραμείνῃ ἔρημον ὑπερασπιστῶν κατὰ τὰς κρίσεις ἐκεῖνας ἡμέρας, πολλὰ μᾶλλον διότι ἐκρίθη ἀπαραίτητος καὶ μία δευτέρα ζώνη ἀμύνης. Νεώτεροι τακτικοὶ ἡσυχολήθησαν μετὰ τὸ σημεῖον αὐτό. Κατὰ τοὺς μὲν ἡ δευτέρα αὕτη ζώνη... ἐπερίττειεν «ἀπολύτως», ἐφ' ὅσον ἡ τύχη τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος θά ἐπαίετο εἰς τὸν Μαραθῶνα, ὅπου, ἐάν ἐπεκράτουν οἱ Πέρσαι, οὐδεμία «ζώνη» θά ἡδύνατο νὰ τοὺς συγκρατήσῃ πλέον. Συνεπῶς — κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε ἐκδοχὴν — ἦτο ἀσύμφορος ἡ ἐξουδυνάτισις τῶν μαχίμων δυνάμεων, πρὸς σχηματισμὸν τῆς ἐφεδρείας ἐκείνης.

Ὑπάρχει ὁμῶς καὶ ἡ ἐντίθετος ἐκδοχή. Ὅσον κρίσιμοι καὶ ἐάν ἦσαν αἱ στιγμαί, ὅσον ἄνισος καὶ ἐάν ἦτο ὁ ἄγων, ὁ Μιλτιάδης, πρὸ πάντων, δὲν ἠκολούθησε τυχοδιωκτικὴν τακτικὴν. Ὁ ἐκδιωχθεὶς ἀπὸ τὸ θασιλεῖον τῆς συζύγου του ὄχι μόνον δὲν ἐτρομοκρατεῖτο ἀπὸ τοὺς Πέρσας, ἀλλὰ προφανέστατα οὐδὲ ἐπὶ στιγμὴν ἀμφέβαλε περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς νικηφόρου ἀντιμετώπισεως τῶν θαρβάρων. Ἀπέδιδε δὲ σπουδαίαν σημασίαν εἰς τὴν δευτέραν ἐκείνην ζώνην ἀμύνης, προφανῶς πεπεισμένος ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἔπρεπε νὰ πᾶσουν μέχρι τοῦ τελευταίου πρὶν ἀφήσουν τοὺς Πέρσας νὰ περάσουν.

Διὰ τὸν λόγον λοιπὸν αὐτόν, μόνον 9.000 ὀπλίται ἐτάχθησαν ὑπὸ τοὺς στρατηγούς. Αὐτοὶ ἦσαν πάνοπλοι, μετὰ ἰδιοκτῆτους ἐξαρτύσεις, καὶ ὅσοι εἶγον δούλους ἠκολούθουντο ὑπ' αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ὑποπέτουν ὡς ὑπασπισταί, ἀλλὰ ἡδύνατο νὰ πολεμήσουν καὶ ὡς «φιλοὶ», ἐλαφρῶς δηλαδὴ ὀπλισμένοι. Καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ προέειν μία διευκρίνισις. Χαρακτηριστικὸν τῶν ὅλων μηδικῶν πολέμων εἶνε ὅτι αἱ ἐντιμέτωποι δυνάμεις ἦσαν ἀπὸ μέρους μὲν τῶν Ἑλλήνων δυνάμεις ἐλευθερῶν πολιτῶν, ἀπὸ μέρους δὲ τῶν Περσῶν δυνάμεις δούλων ἢ «ἡμιδούλων» καὶ προδωτῶν. Τὸ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι συμπαρέλαβον ὁμοῦ καὶ τοὺς δούλους τῶν, αὐτὸ δὲν ἀλλοιώνει τὸν χαρακτῆρα τῆς παρατάξεως τῶν ὡς ἐλευθέρων. Ἀφ' ἐνός ἡ δουλεία ἐν Ἀθήναις οὐδέποτε ἔλαβε τὴν μορφήν ποὺ εἶχεν αὕτη εἰς τὴν Ἀσίαν ἢ καὶ εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ ἔπειτα εἰς Ρώμην. Ὁ δούλος τοῦ Ἀθηναίου εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦτον μέλος τοῦ «οἴκου». Ἀφ' ἑτέρου οἱ ὀπλίται δὲν ἐνέπαινον ἑαυτοὺς ἐπὶ τῇ ἐξουσίᾳ.

τὸ ἴδιον χωρίον όπου διεξάγεται ἡ κυριακάτικη αὐτὴ τελετὴ, ὑπάρχει τὸ καθολικὸν μοναστήριον καὶ ἡ καθολικὴ σχολὴ καλογραιῶν, ἡ ὁποία ἔχει γήρεον μπάσινετ μπῶλλ καὶ τέννις. Αἱ κυρίες καλῶνται διδάσκουν εἰς τὰς μελαψὰς μαθητείας τὰ σοφὰ πράγματα ποὺ μαθαίνουν ὅλοι οἱ πολιτισμένοι εἰς τὸ σχολεῖον. Ἄλλ' αἱ νεάνιδες ὅταν ἀποφοιτήσουν, θὰ φορέσουν κοντὰ εἰς τὸν σταυρὸν ποὺ κρέμεται εἰς τὸ στήθος τὸν καὶ ἓνα φυλακτὸ διὰ τὰ κατὰ πνεύματα καὶ ἓνα θραχιόλι ἀπὸ κοχύλια, τὸ ὁποῖον θὰ τὰς βοηθήσῃ νὰ παντρευθοῦν γρήγορα... Τὸ δῶδον, θὰ τοποθετήσουν ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν των, τὸ ξύλινον ἔδανον, ποὺ ἀπαγορεύει τὴν εἰσόδον εἰς τὸν πειρασμὸν, καὶ καθὼς θὰ λύνουν τὰ μαλλιά των προτοῦ πλαγιάσουν, θὰ σιγοτραγουδήσουν τὴν παλὰ λυπητερὴ μελωδίαν, ποὺ ἐπιπλήττει εὐλαβῶς τὴν θεᾶν. Οὐναλουῦθ, ἐγὼ γὰρ δὲν ἔστειλε οὐτε σήμερον τὸ παλληκάρι τῆς ἀγάπης των.

Αὐτὸ τὸ κράμα τῆς πίστεως καὶ τὸν προλήψεων, τῆς μορφώσεως καὶ τῆς διδασκαλίας, ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν τῆς ζωῆς τοῦ μικροῦ κράτους. Εἰς τὰς θρησκευτικὰς λιτανείας ποὺ τελοῦνται διὰ νὰ θρέξῃ, προστίθενται αἱ εἰδωλολατρικαὶ τελεταί, αἱ ὁποῖαι ἀποβλέπουν εἰς τὸ νὰ ἐξευμενήσουν τὸ πνεῦμα τῆς βροχῆς. Διότι ὑπάρχουν δύο ἐποχαὶ εἰς τὴν Αἴτην, τὸν μεγάλων βροχῶν καὶ τῆς ἀνομβρίας. Ἡ πρώτη ἀρχίζει τὸν Σεπτέμβριον καὶ διαρκεῖ ὡς τὸν Μάρτιον, ἡ δευτέρα ἐπικρατεῖ καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Οἱ ἰθαγενεῖς πιστεύουν ὅτι τὰ δύο πνεύματα ποὺ ἐκπροσωποῦν τὰς δύο αὐτὰς ἐποχὰς μάχονται συνεχῶς, εἰς κάποιο σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἦτο ἄγνωστον. Σήμερον, ὅμως, ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐβοήθησε τοὺς ἰθαγενεῖς νὰ τὸ... ἀνακαλύψουν. Ἔτσι, τὸ πνεῦμα τῆς ἀνομβρίας ἔχει ὁμηγήριόν του τὴν κίλασιν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς βροχῆς τὸν παραδείσον, καί, ὅπως λέγει τὸ σχετικὸν τραγούδι, εἰς τὸ τέλος «οἱ σατανάδες τῆς ξηρασίας φεύγουν ντροπιασμένοι στὸ καμίνι τους, γιὰ τὴν ἡ βροχὴ προβάλλει νικηφόρος».

Τὸ κλίμα, τροπικόν, θερμὸν καὶ ὑγρὸν, δὲν φαίνεται νὰ εὐνοῇ πολλὸ τοὺς λευκοὺς, τοὺλάχιστον εἰς τὰς χαμηλὰς πεδιάδας. Διότι εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς, ἐπικρατεῖ πράγματι, μία ἀπὸ ἐκεῖνας τὰς αἰωνίας ἀνοίξεις τῶν παραδεισίων τόπων, σπουδὴν τὸ τοπίον μὲ τὴν πλούσιαν τὴν ἔλαιαν διαφύλαξιν τῆς, καὶ ὁ ἥλιος ἔχων χυσομένην θαλωρήν του, συνθέτου ἓνα ὕμνον ποίημα, εἰδυλίας καὶ γαλήνης... Εἰς τὰς ὀρεινὰς αὐτὰς περιοχὰς τῆς ἡμετέρας, ὅπου ὁ πολιτισμὸς εἰσέδυσε ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐνὸς ἀρίστα ὁργανωμένου τουρισμοῦ, συναντᾷ κανεὶς τὰς κοσμικὰς διασημότητας τῆς βορείου καὶ νοτίου Ἀμερικής. Ἐδῶ, εἰς τὰ τεράστια καὶ ὑπερπολυτελῆ ξενοδοχεῖα ποὺ ἔχουν ἀνεγερθῇ εἰς τὸ τέρας λαμπρῶν δρόμων, ἔρχονται νὰ ἀναπαυθῶν οἱ ἀστέρες τοῦ κινηματογράφου, οἱ βασιλεῖς τοῦ πλοῦτου, οἱ αὐθένται τῶν μεγάλων βιομηχανιῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ, δίπλα εἰς αὐτὸ τὸ μυθώδες περιβάλλον τῆς κινηματογραφικῆς πολυτελείας, ἡ ἔλπις παραδοκῇ διὰ νὰ σὰς ἐκπλήξῃ... Μικρὰ, ἀρχέγονα χωριουδάκια ἰθαγενῶν, εἰνε σπαρμένα στὰ γύρω θουνά, καὶ ἡ ζωὴ σ' αὐτὰ, ἀσάλευτη, θαρρεῖ, ἀπὸ αἰῶνων. Καλὰ μέσα εἰς μίαν διδελφὴν μακαριότητα. Τὰ ἔθιμά των εἰνε ἐπίσης περιέργεια καὶ οἱ κάτοικοί των, μολονότι διέκουν συχνὰ νὰ περνοῦν ἀπὸ δίπλα των, οἱ ἀεροδυναμικὲς λιμουζίνες — ἡλιγγιῶδες καὶ

παναρχαῖες παραδοσεῖς των. Ἡ κυρία παντρεύονται ἀφοῦ πάρουν προίκα ἀπὸ τὸν καλὸν τους — συνίσταται δὲ ἡ προίκα αὐτὴ εἰς πολλὰ ἢ ὀλίγα κτήνη—οἱ ἄνδρες καπνίζουν τὰ μακρὰ «τσιμπούκια τῆς εἰρήνης» τῶν ἐρωθεροδέρμων καὶ οἱ γυναῖκες φαίνονται πολὺ στενοχωρημένες διότι ἡ θρησκεία καὶ ὁ νόμος καθήγγαν τὴν πολυγαμίαν... Ἡ κατάργησις αὐτῆς, ἀποτελεῖ πράγματι ἓνα μέγα κοινωνικὸν ζήτημα διὰ τὴν Αἴτην. Ὑπάρχουν εἰς τὸν τόπον αὐτὸν περισσότεραι γυναῖκες ἀπὸ ἄνδρες καὶ ἴσως δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ Αἴτη, τώρα ὅπου ὁ γυναικωνίτης δὲν ἀπασχολεῖ πλέον πολλὰς συζύγους, ἔχει γίνῃ ὁ τόπος τῆς ἐξαγωγῆς χορευτρίων καὶ ὑπερτεριῶν. Οἱ κοπέλλες διαίρουνται εἰς τρεῖς κατηγορίας. Εἰνε ἐν πρώτοις ἐκεῖναι ποὺ πφορίζονται διὰ συζύγους, καὶ ποὺ δὲν εἰνε οὔτε ὠραία, οὔτε δυσμο-

μποροῦν παρὰ νὰ γίνουν υπηρετίες καὶ τέλος εἰνε ἡ κατηγορία τῶν ὠραίων, ποὺ ἀποκοτῶν αὐτοδικαίως τὸ δικαίωμα νὰ μάθουν μουσικὴν καὶ χορὸν. Οἱ Αἰτινὲς αὐτὲς εἰνε πράγματι ἐξαισία ὁμορφιάς, καὶ θὰ σὰς εὔτυχε δέβαια νὰ τις θαυμάσετε εἰς τὰ νυκτερινὰ κέντρα ἢ εἰς τὸν κινηματογράφον, ὅταν τραγουδοῦν τὰ μελαγχολικὰ τους τραγούδια μὲ τὴν κοντράλτο συνήθως φωνὴν των, ἢ ὅταν λυγροῦν τὸ θαυμάσιο σώμα των μὲ σπανίαν χάριν, εἰς μίαν ροῦμπαν φρενήρους οὐθμοῦ. Αὐτὲς ἀποτελοῦν καὶ τὸ κακὲρ τῆς Αἴτης, ὑπάρχει δὲ ἓνα εἶδος ὑπερηφάνειας καὶ εἰς τὸν τελευταῖον ἰθαγενὴ διὰ τὴν φήμην ποὺ ἀπολαμβάνουν τὰ ἔργα αὐτὰ προϊόντα τῆς πατρίδος του.

Εἰς τὸ Πόρτ - ὦ - Πρένς, ἡ παρουσία τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ (Συνέγεια εἰς τὴν σελίδα 450)

Αἱ κυρία εἰς τὴν Αἴτην εἰνε χειραφετημένα περισσότερον ἀπὸ τὰς λευκάς. Ἀπόδειξις ὅτι ἀντὶ τοῦ εὐαίσθητοι σιγαρόττου προτιμοῦν τὰ μακρὰ τσιμπούκια, τὰ ὁποῖα σπανίως ἀποχωρίζονται

και «ψιλά», ειμή μόνον εις εκείνους τούς δούλους εις τούς οποίους είχαν απεριόριστον έμπιστοσύνην, όπερ σημαίνει ότι πολλοί εξ αυτών ήσαν πιστοί και συνεπώς ηγχαριστημένοι από τούς κυρίους των, πάντως δε έβελου-
 ρίως προσεφέρθησαν να πολεμήσουν.

Προδιαγεγραμμένον σχέδιον οι Άθηνάιοι δεν είχαν άλλο από τό ότι έ-
 πρόκειτο να πολεμήσουν τον ύπερ πάν των άγώνων, ύπερ θωμών και έστίων. Έπίσης οι στρατηγοί δεν είχαν απο-
 κρύψει, ότι την πρωτοβουλίαν των έ-
 πιχειρήσεων είχαν αποσδήποτε μεχρι στιγμής ο έχθρός, ότι ή μάχη θα έδι-
 δετο επί πεδίου εκλεγέντος από τον έχθρον και ότι τέλος πάντων, εις αυτό τουτό το στρατόπεδον έμελλε να
 κανονισθή ή περαιτέρω ενέργεια, συι-
 φώνως και αναλόγως προς τας περι-
 στάσεις. Έκεί όμως διεφώνησαν οι
 στρατηγοί. Η δε διαφωνία συνίστατο
 εις τουτό:

Ο Μιλτιάδης, ούτε λίγο ούτε πολύ, ήθελε να μετατρέψη την άμυνα εις έ-
 πίθειν. Η πολύχρονος πείρα του ανα-
 τούς διαφόρους θρακικούς πολέμους, του είχε διδάξει ότι δεν ύπάρχει καλυ-
 τέρα άμυνα από την έπίθειν. Εις την συγκεκριμένη μάλιστα περίπτωσει, έ-
 πίστευεν ότι δεν είχε και δυνατότητα εκλόγης. Ως και ανώτερω αναφέρα-
 μεν, κατά τον Μιλτιάδην, ή τύχη των Άθηνών ήπρεπε να παιχθί όσον τό δυνατόν μακράν από τας Άθήνας. Έξ άλλου, ο έμπειρος αυτός στρατιωτικός άντελαμβάνετο ότι είχαν ύπερ αυτού τούς δύο πρωταρχικούς συντέλεστας πάσης νίκης, την άξιαν του άντικειμε-
 νικού σκοπού — άγών ύπερ των όλων — και τον ψυχολογικόν παράγοντα, τό ακμαιότατον δηλονότι ήθικόν των Άθηναιών, οι όποιοι έν εξαλλω ενθου-
 ρισμοί έρριπτον επί του πεδίου της μάχης τό πάν διά τό πάν, άσυγκρά-
 τητοι και ύπερηνθουσιώδεις προς έπί-
 θειν. Οι άνδρες όλων των φυλών διε-
 πνέοντο από ένα και τό αυτό συναί-
 σθημα. Ποό του κοινού κινδύνου είχαν
 λημονήσει τας κομματικές μικρότη-
 τας. Έπί πλέον υπό τό κύμα του έν-
 θουσιασμού, ούδεμία έδόθη προσοχή
 εις τό ζήτημα του άνεφοδιασμού και των ύλικών αναγκών. Έστω και όλι-
 γόκαιρος άργοπορία θα κατέρριπτε τό ήθικόν των έλευθέρων πολεμιστών. Αι
 ύλικαι έλλείψεις, ή κατάπτωσις του ένθουσιασμού, αι δυσχέρειαι, ή ψυ-
 χραιότερα άναμέτραις και σύγκρισις των έλαχίστων δυναμένων των προς τας
 τεραστίας δυνάμεις του έχθρου, όλα αυτά, θα έσθονον ένδεχομένως την
 θείαν και παντοδύναμον φλόγα. Άλ-
 λά ύπήρχε και κάτι άκόμη σημαντικώ-
 τερον. Οι ήττοπαθείς και οι ήθικώς τετραυματισμένοι δεν έλειπον από τό
 άστυ. Ζωντανός όργανισμός, ως ή πό-
 λις των Άθηνών, δεν ήτο δυνατόν πα-
 ρά να έχη και... περιτώματα πολιτών. Αυτοί λοιπόν ήτο ένδεχόμενον να μετα-
 θληθούν εις πράκτορας της τόσον κα-
 λώς όργανωμένης «μυστικής ύπηρεσί-
 ας» των Περσών. Άλλως τε, τό παρά-
 δειγμα της Έρετρίας ήτο πρόσφατον.
 Όλα αυτά είχαν ύπ' όφιν ο Μιλτιά-
 δης, πεπεισμένος ότι ή μάχη ήπρεπε να δοθί εις τον Μαραθώνα. Κατωρθώ-
 σε μάλιστα να πείση και τέσσαρες εκ των στρατηγών, οι όποιοι έτάχθησαν
 ύπερ αυτού. Οι άλλοι στρατηγοί άν-
 τέδρων και είχαν ένα πολύ βασίον
 επιχείρημα προς τουτό. Ήτο πράγμα-
 τι αυτόχρομα «άστειον» τό να παρα-
 ταχθί εις άναπεπταμένον πεδίον μία
 δράς επιπλεμένη, των οποίων ο ά-
 ριθμός δεν υπερέβαινε τας 9.000 έναν-
 τι των πολλών μυριάδων των Περσών.
 Καμμία άκόμη βοήθεια, από πουθενά.
 Οι Πλαταιείς είχαν υποσχεθί, και πρά-
 γματι ήτοιμάζοντο να στείλουν έπι-
 κουρίαν, ή όποία όμως θα έφθανε μό-
 λις εις τό δέκατον των Άθηναϊκών δυ-
 νάμεων. Πώς λοιπόν να αποτολημθί
 τοιούτων επιχείρημα; Διά μόνου του
 όγκου των, οι Πέρσαι θα συνέτριβον
 τούς Έλληνας. Παρ' όλα αυτά, ο Μιλ-
 τιάδης ήτο άνένδοτος. Έπίστευεν ά-
 κράδαντως εις τά όσα έπίστευε. Τό έ-
 πιτελείον των στρατηγών εύρέθη έν Ι-
 σσηφία. Έλειπε δε ή κρίσιμος ψήφος,
 ή του πολεμάρχου, του έχοντος τό
 προνόμιον να ήγίται του δεξιού κέ-
 ρατος της παρατάξεως. Πολεμαρχο-
 ήτο ο Καλλίμαχος ο Αφιδναίος. Ύ-
 πήρξε λοιπόν στιγμή κατά την όποιαν
 ο όλος Έλληνικός αλλά και Εύρω-
 πτικός πολιτισμός έξηρτήθη από ένα
 «ναί» και από ένα «όχι» του ανθρώπου
 αυτού, ο όποιος δεν ήτο καλός - καλός
 ούτε «στρατιωτικός», με την έννοιαν
 που διδμεν σήμερα εις την λέξιν.
 Από την αποφασιστικήν ψήφον του άν
 θρώπου έξηρτήθη τό πάν. Γενναίος
 και μεγάλθυμος ο Καλλίμαχος έτάχθη
 με τον Μιλτιάδην.

Η ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΣΚΩΛΗΚΟΕΙΔΙΤΙΔΟΣ

Η αίτια ήτις προκαλεί την σκωληκοει-
 διτίδα δεν είχαν ανακαλυφθί. Άπλώς
 ήτο γνωστή ή άφορητή της άσθενείας,
 εισχώρησις μολυντικών στοιχείων έντός
 του τοιχώματος της σκωληκοειδούς απο-
 φύσεως, ήτις παρουσιάζει, άλλωστε, ευ-
 πάθειαν κατά την νεαράν ήλικίαν, καθ
 ήν και σημειούνται αι περισσότεραι πε-
 ριπτώσεις της άσθενείας ταύτης.

Άλλά διά ποίον λόγον, ένθ' επί
 έτη εισέρχονται εις την απόφυσιν μολ-
 λυντικά στοιχεία, δεν εισδύνουν εις τό
 τοίχωμά της, εξαφνικά γίνεται ή εισχώ-
 ρσις διά του έσωτερικού επιπλοήματος
 του τοιχώματος και κατά συνέπειαν έ-
 πέσχεται ή μόλυνσις; Πολλαι ύποθέσεις
 είχαν γίνει. Τώρα οι Άμερικανοί Ιατροί
 Ουόγκεντιν και Ντένις άγγέλλουν ότι
 εύρησαν την αίτίαν της νόσου. Η αίτία
 αυτή είνε εμφραξις των πόρων δι' όν
 εκχέεται ύγρόν αποκλείον την επαφήν
 μολυσματικών ουσιών και τοιχώματος.
 Η έκκρισις του ύγρου, γινόμενη καθ' ό-
 λην την επιφάνειαν της απόφυσεως, προ-
 φυλάσσει αυτήν. Όταν τό ύγρόν λειψή,
 τό τοίχωμα προσβάλλεται, φθείρεται εις
 τι μέρος αυτό και προκαλείται ή μό-
 λυνσις.

Κατά τούς αυτούς Ιατρούς, μόνον ο
 άνθρωπος, ο κύνιλος και ο χιμπατζής
 έχουν αποφύσεις εκκρινούσας τό προ-
 στατευτικό ύγρόν. Αι παρατηρήσεις ά-
 πέδειξαν ότι και προσωρινή άκόμη έμ-
 φραξις προκαλεί συνεχώς αυξανόμενην
 πίεσιν έντός της απόφυσεως.

να έπακολουθήση, όταν την κάθε ή-
 μέραν του πολέμου ο κάθε «στρατη-
 γός» είχε τό δικαίωμα να κάμη τό άν-
 τίθετον από εκείνο που έκαιεν ο συνά-
 δελφός του την προηγουμένη ήμέραν.
 Άλλά και έδώ ή άγαθή τύχη επενή-
 γησεν, ένσαρκωθεΐσα την φοράν αυτήν
 εις τό πρόσωπον του Άριστεΐδου. Αυ-
 τός πρώτος έσήμανε τον κώδωνα του
 κινδύνου με τό άκαταλόγιστον εκείνο
 σύστημα και παρεχώρησε τά προνόμια
 του εις τον Μιλτιάδην. Όχι δε μόνον
 αυτό, αλλά προσεπάθησε να πείση και
 τούς άλλους να τον μιμηθούν και τό
 έπέτυχεν.

Έπί τέλους, ή μικρά εκείνη στρα-
 τία των έλευθέρων είχε τον ίδιοντα
 νοΐν της, είχε τον έν α άρχηγόν,
 την μίαν θέλησιν. Και ή θέλησις
 αυτή ένεσαρκούτο εις τό πρόσωπον του
 πράγματι άρίστου.
 Συνθησιμένος εις τό να δεσπόζη και
 να άρχη, ο Μιλτιάδης, ο όποιος είνε
 θαύμα πως ύπέστη μέχρι τοΰδε τούς
 λαοκρατικούς θεσμούς των Άθηνών,
 ανέλαβε τά ήνία με σπιθαράν και χα-
 λυβδινον χείρα. Και τά έκράτησε τά
 ήνία αυτά σταθερώτερα από ότι θα ή-
 βόνατο να τά κρατήσει κάθε άλλος
 Άθηναίος. Και πριν άπ' όλα, έδέχθη
 «πως και πως» την άσήμαντον βοή-
 θειαν του έσπελλον οι Πλαταιείς.
 Έν τώ μεταξύ, ήσυχλήθη με την λε-
 πτομερή έπισκόπησιν του πεδίου της
 μάχης. Ο ξενητευμένος αυτός φυσικόν
 ήτο να είχε λημονήσει την αρκετά
 απομακρυσμένην πεδιάδα και ήθε-
 λε τώρα να την γνωρίση εις όλες τας
 λεπτομερείας της. Ο έμπειρος όφθαλ-
 μός του άνεγνώρισεν άμέσως, ότι ο
 Μαραθών δεν παρουσίαζε διά τούς
 Πέρσας ιδεώδες πεδίον μάχης, ως έ-
 φαντάζετο ο Ιππίας.

ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ: Η συνέχεια.

ΜΕΛΙΣΣΑΙ ΚΑΙ ΠΟΝΤΙΚΟΙ

Πολλάκις εις κυψέλας μελισσών εύρί-
 σκονται, καλυπτόμενα υπό κηρού, πτώ-
 ματα ποντικών. Οι μελετηταί της ζωής
 των μελισσών δεν ήδυνήθησαν έως τώρα
 ν' αποκαλύψουν πως εύρίσκονται τά
 πτώματα ταΐτα έντός των κυψέλων, μο-
 λονότι είνε γνωστόν ότι ποντικοί εισ-
 βάλλουν εις κυψέλας και επιφέρουν κα-
 ταστροφάς.

Συνεργάτης Άγγλικού περιοδικού πα-
 ρέχει ήδη την σχετικήν εξήγησιν. Οι
 ποντικοί, γράφει, εισέρχονται εις τας
 κυψέλας κατά τον χειμώνα, ότε αι μέ-
 λισσαι είνε ναρκωμέναι, και τρώγουν
 τόσον τό μέλι όσον και τον κηρόν. Έ-
 νίοτε όμως παρασύρονται από τό κλεπτι-
 κόν πάθος και εξακολουθούν τας επιδρο-
 μάς κατά τας άρχάς της άνοιξεως, ότε
 αι μέλισσαι άνακτούν την ζωηρότητά
 των. Τότε αΐται επιτίθενται κατά των
 κλεπτών και τά κεντήματά των προ-
 λούν τον θάνατον ενός ή περισσότερων
 ποντικών. Άλλά αι μέλισσαι δεν έχουν
 την δύναμιν να σύρουν έξω της κυψέλης
 τά πτώματα των έχθρων των. Δι' να
 μη έπέλθη ή μόλυνσις εκ της αποσυνθέ-
 σεως αυτών, εκκρίνουν ειδικόν ύγρόν, τό
 όποιον άμέσως πήγνυται και διά του ό-
 ποίου καλύπτονται τά πτώματα. Τό ύ-
 γρόν τοΰτο δεν είνε κηρός, όμοιάζει δε
 προς αυτόν. Τά πτώματα θάπτονται οΰ-
 τως άεροστεγώς και ή κυψέλη δεν μο-
 λύνεται.

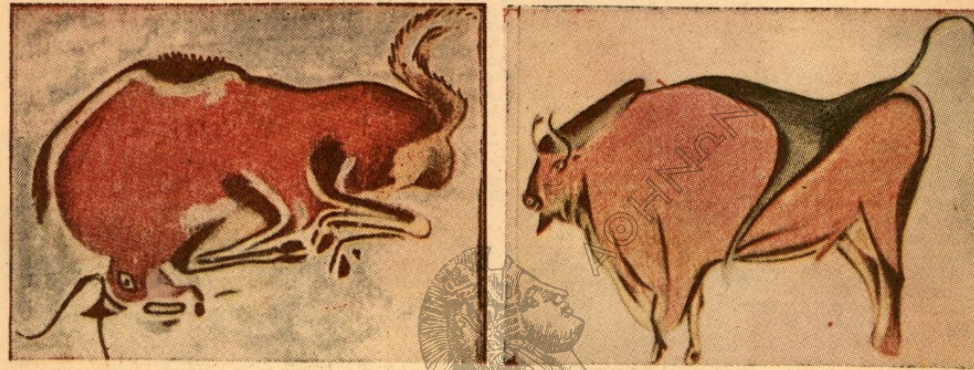
Η ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΓΟΝΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Ο πρωτόγονος άνθρωπος δὲν περιωρίζετο εἰς τὸ νὰ δημιουργήσῃ τὰ καλλιτεχνήματά του μόνον ἐπὶ τεμαχίων ὀστέων καὶ κεράτων. Πρώτην ὕλην ἐκφύσεως τῶν συναισθημάτων του εἰς αἰσθητικὰς μορφὰς τοῦ προσέφερον καὶ τὰ τοιχώματα τῶν σπηλαίων, ὅπου κατ'ὥκει. Τὰ πλεῖστα τῶν σπηλαίων αὐτῶν εἰς τὰ τοιχώματά των φέρουν ἰχθυογραφίαις χαραγμένας καὶ σκαλιστά σχέδια. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμεν δτι μόνον οἱ Μπρόιλ, Καπιτάν καὶ Πε-

τος... Τέλος συμβαίνει ἐπίσης νὰ εἶνε εὖτω πως ἐπεξεργασμένοι ὁ θράχος τοῦ τοιχώματος, ὥστε ἡ εἰκὼν νὰ ἀποδίδεται ἀνάγλυφος.

Χαρακτηριστικότερα μαρτυρικά καὶ περιγραφὰς ἀσφαλεῖς μᾶς παρέχουν οἱ ὡς ἄνω ἀναφερθέντες ἐρευνῆται, ἀναφέροντες σὺν τοῖς ἄλλοις τὰ ἑξῆς: «Ὅλαι αἱ εἰκόνες εἶνε χαραγμέναι εἰς καθέτους θράχους τῶν τοιχωμάτων τοῦ σπηλαίου, εἰς μήκος... ἑκατὸν περίπου μέτρων ἐξ ἑκάστης πλευρᾶς. Τὸ

μὴν τῶν τεχνοκριτῶν αὐτὸ φαίνεται ἐ...φοθερὸν εἰς δύναμιν, ἀκίνητον μὲν, ἀλλὰ παῖζον μὲ τὴν προσοκίδα του». Ἄλλο χαρακτηριστικὸν παράδειγμα εἶνε οἱ χονδροὶ θίσωνες τοῦ σπηλαίου τῆς Ἀλταμίρας, ἐν Ἰσπανίᾳ, «ἐπιγμένονι εἰς τὰ λίπη των», ὁ ἐφορμῶν καὶ ὁ ἡρεμῶν. Πλήρη χάριτος κρίνονται τὰ χαράγματα ἀγριοαιγῶν τὰ ἀνευρεθέντα εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Παίρ - νὸν - Παίρ. Ἐξ ὧν αὐτῶν καταφαίνεται ὅτι οἱ καλλιτέχναι τῆς τεταρτογενοῦς

Δύο εἰκόνες ἀπὸ τὸ σπήλαιον τῆς Ἀλταμίρας. Ὁ «ἐφορμῶν» καὶ ὁ «ἡρεμῶν» βίσων.

ρονὸ ἀνεκάλυψαν καὶ περιέγραψαν πλῆθος εἰκόνων, εἰς δὲ τὸ σπήλαιον τῆς ἐν Γαλλίᾳ Κομπάρέλ, ἀνεῦρον ὄχι ὀλιγώτερα τῶν 110 τοιοῦτων καλλιτεχνημάτων.

Τὰ εὐρήματα αὐτὰ ἔχουν σημασίαν κατὰ πολὺ σπουδαιότεραν ἐκείνης ποῦ θὰ ἐνόμιζέ τις ἐκ πρώτης καὶ ἐπιπολαίας ὀψεως. Δὲν μᾶς φανερώουν ἀπλῶς καὶ μόνον ὅτι ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος ἠρέσκειτο εἰς τὸ νὰ διακοσμήσῃ τὴν κατοικίαν του εὐπρεπέστερον ἀσφαλῶς καὶ μὲ ἀσυγκρίτως «καλύτερο» ἔργοστο, ἀπ' ὅ,τι ἀρέσκονταν νὰ διακοσμοῦν τὰς ἰδικὰς των κατοικίας ὡς ῥισμένοι σύγχρονοί μας. Τὰ σχέδια μαρτυροῦν καὶ κάτι ἄλλο, σπουδαιότερον, ὡς εἴπομεν. Ἐν πρώτοις, δὲν εἶνε μεκρογραφίαι ἢ καλλιτεχνήματα περιωρισμένων διαστάσεων, ὡς συμβαίνει μὲ τὰ ἐπὶ ὀστέων ἢ κεράτων ἔργα τέχνης. Εἶνε κατωμένα εἰς μεγάλας διαστάσεις, κάποτε δὲ καὶ τεραστίως. Αὐτὸ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ μελετήσωμεν πολὺ καλύτερα τὸ σχέδιον ἀλλὰ καὶ τὴν τεχνολογίαν. Τὰ τυχόν «λάθη» ἢ τὰ καλλιτεχνικὰ χαρίσματα, φαίνονται ἐδῶ πολὺ σαφέστερον. Ἐξ ἄλλου, τὰ χαράγματα εἶνε ἄλλοτε θαυμάσια χαράγματα, ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι ἤπληρον τὰ κατὰλληλα τεχνικὰ μέσα δίχως νὰ παρεμποδίζεται ὁ καλλιτέχνης εἰς τὸ ἔργον του, ἄλλοτε δὲ τὰ χαράγματα εἶνε κατὰ πολὺ ἐλαφρότερα, ὅποτε, πάλιν φαίνεται ἡ αὐτοπεποιθὴς καὶ ἡ ἀσφάλεια χειρὸς τοῦ τεχνίτου. Πῶς πάλιν ἡ εἰκὼν τοῦ περισταμένου ζώου εἶνε τόσο λεπτή ὥστε διαχωρίζονται ἀκόμη καὶ αἱ τρίχες τοῦ τρώμα-

τος ἑκάστης εἰκόνος ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὄρον εἰς 1 μέτρον καὶ 50 ἐκ. ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ εἰκόνες ὕψους 15 μέχρι 20 μέτρων ἀπὸ τὸ σημερινὸν ἐπίπεδον τοῦ σπηλαίου. Ἀλλὰ πάλιν φθάνουν μέχρι τοῦ στεγώματος, τὸ ὁποῖον κατὰ κανόνα εἶνε χαμηλόν, μέχρις ὕψους ἑνὸς ἢ δύο μέτρων. Βεβαίως αἱ διαστάσεις αὐταὶ δὲν εἶνε αἱ ἀκριβεῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διότι οἱ σταλακτίται, ἐπικαθίσσαντες καὶ ἀποτελέσαντες στρώματα ἐπὶ στρωμάτων, παρεμόρφωσαν μοιραῖως τὴν κατασκευὴν τοῦ σπηλαίου καὶ ἰδίως τὸ ὕψος αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Εἰς ὁρισμένα σπήλαια αἱ εἰκόνες εἶνε θαυμάσια χαραγμέναι εἰς τὰ τοιχώματα. Τὰ χαράγματα φθάνουν κάποτε εἰς βάθος 5 καὶ 6 χιλιοστομέτρων. Τὸ πλάτος τῶν γραμμῶν αὐτῶν εἶνε συχνὰ ἀνάλογον μὲ τὸ βάθος των. Συχνότατα συμβαίνει νὰ ἔχουν καλυφθῇ ἀπὸ σταλαγματικὸν ἐπίχρισμα, πάχους ἑνὸς μέχρι τριῶν χιλιοστών, μερικαὶ ἀπὸ τὰς εἰκόνας αὐτὰς εἶνε κατεσκευασμένοι μὲ λεπτὰς χαράξεις, εἰς τρόπον ὥστε ἐνθυμίζουν ἀπλὰ ξυσμάματα τοῦ θράχου.

Ἄλλο πάλιν ἐκφράζεται ἡ γνώμη ὅτι ἡ ἀπαλὴ αὐτὴ χάραξις καὶ τὰ ἀπλὰ «ξυσιματά» ἐπὶ τοῦ θράχου δυνατόν νὰ ἀπετέλουν ὁρισμένην γνωτοπρίαν, νὰ ἐγίνοντο δὲ οὕτω ἀπὸ σκοποῦ.

Μεταξὺ τῶν πλέον χαρακτηριστικῶν αὐτῶν εἰκόνων αὐτὰς ἀναφέρεται τὸ πεοίφημον «Μαμουθ τῆς Κομπάρέλ» τὸ ἀνευρεθὲν ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τοῦ ὁμωνύμου σπηλαίου. Κατὰ τὴν γνώ-

περίοδον εἶχον εἰς τὴν διάθεσιν των ἀναριθμητὰ τεχνικὰ μέσα, τὰ ὅποια βεβαίως κατεσκεύαζον μόνον των. Ὁμοῦ δὲ μετὰ τῶν τεχνικῶν ἐκείνων μέσων, εἶχον καὶ τὴν ἰδιοφυίαν καὶ τὴν τεχνολογίαν καὶ τὴν ἐμπνευσιν, ποὺ τοὺς ἔκαμε νὰ ἀποδίδουν τόσο διαφοροτρόπως τὰ συναισθηματὰ των, νὰ ἀπεικονίζον τὸν ἑξῶ κόσμον, δίχως ποτὲ νὰ μιμοῦνται ἢ νὰ ἀντιγραφῶν δουλοπρεπῶς, οὔτε τοὺς ἄλλους, οὔτε καὶ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν των.

Κατὰ τὴν γνώμην νεωτέρων εἰδικῶν καὶ πολυἀριθμοὶ ἀναπαράστασις ζώων εἶνε μαρτυρικὸν τῆς προσοχῆς τὴν ὅποιαν ἀπέδιδεν ὁ τότε ἄνθρωπος εἰς τὰ ζῶα, τῶν ὁποίων φαίνεται ἀκόμη νὰ εἶχε μαγικὴν δύναμιν ἢ ἀπεικόνισις.

Ὅλαι αἱ τελευταῖαι ἀνακαλύψεις ἐπιβεβαιοῦν τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν. Εἰς τὸ Ἔυζι, ἀνευρέθησαν δύο στήλαι ὕψους 75 περίπου ἑκατοστῶν, ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν ὁποίων εἶναι ἐξωγραφισμένον ἕνα ἄλλο, ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης τάρανδος μετὰ τοῦ νεογνοῦ τῆς.

Αἱ δύο αὐταὶ στήλαι εὗρίσκοντο εἰς ἀπομονωμένην γωνίαν σκοτεινὴν, εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ σπηλαίου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐνισχύεται ἡ ὑπόθεσις — ἐφόσον ἐπιτρέπουν πρόωροι συμπερασμοί — ὅτι ὁ προορισμὸς τῶν σπηλαίων αὐτῶν ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θρησκευτικὸς.

Χαρακτηριστικὸν εἶνε ἐπίσης ὅτι ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ καλλιτεχνήματα λείπει ἡ ἀπεικόνισις φυτῶν καὶ ἀνθέων. Αὐτὸ δὲ παρατηρεῖται καθ' ὅλην. (Συνέχεια εἰς τὴν Σελίδα 432).